

La serenitat formal del Classicisme

Com a resposta als excessos ornamentals del Barroc sorgeix un nou estil anomenat **Classicisme**, que torna la mirada a l'antiguitat clàssica de Grècia i Roma. D'aquí en prové el nom. Aquest estil comprèn des de la segona meitat del segle XVIII fins al 1825 aproximadament.

Al mateix temps, es desenvolupa un corrent cultural basat en el pensament racionalista: la **Il·lustració**. La filosofia il·lustrada confia plenament en la raó humana i en la ciència, defensa el progrés i és crítica amb la religió. Amb aquest substrat ideològic es produeix la **Revolució Francesa**.

Els intel·lectuals, amb la finalitat d'abastar un coneixement universal, duen a terme un projecte editorial de gran envergadura: l'**Enciclopèdia**.

La música, per la seva part, es caracteritza per la recerca de bellesa en l'**equilibri formal**. Aquest és el pilar d'un estil musical on destaquen els tres mestres vienesos: Haydn, Mozart i Beethoven.

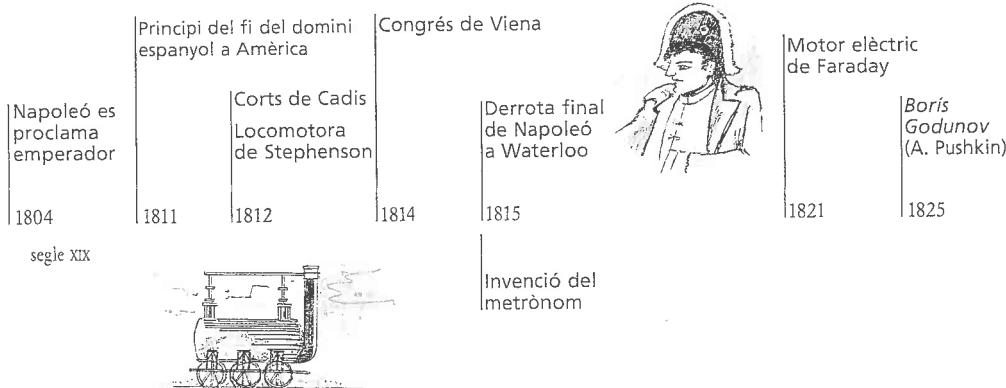
L'òpera constitueix l'entreteniment musical preferit per les classes dominants: l'aristocràcia i la burgesia. Els compositors escriuen principalment per a la cort, ja que és la que sufraga els espectacles, però de mica en mica els llibrets introdueixen temes més pròxims al públic burgès, l'economia del qual també permet gastar en art. Neix així un nou tipus d'òpera.

Amb tot, el gran protagonista del Classicisme és la música instrumental. L'equilibri formal abans esmentat es concreta en el predomini de la línia melòdica sobre una harmonia poc complexa i un ritme regular. Les obres, marcades per les normes compositives del moment, són elegants i senzilles, d'acord amb els gustos dels qui les paguen per amenitzar les seves festes.

Així neixen els **concerts**, un espectacle musical desvinculat dels escenaris del teatre i els altars de l'església. La música, en aquesta època, encara representa un luxe al qual només poden accedir uns quants.

RECOMANACIONS:

Simfonia núm. 40, de Wolfgang Amadeus Mozart.
Petita serenata nocturna, de Wolfgang Amadeus Mozart.
Obertura de *La flauta màgica*, de Wolfgang Amadeus Mozart.
Quartet L'emperador, de Franz Joseph Haydn.
Quintet op. 30 núm. 6, mi b M, G 322, de Luigi Boccherini.
Música nocturna de Madrid, de Luigi Boccherini.

A la primera imatge, representació de la sarsuela *Loa del Laurel de Apolo*, amb llibret de Calderón de la Barca. A la segona imatge, representació de la *tonadilla escènica El novillo de la tarde de San Isidro*, composta l'any 1783 pel navarrès Blas de Laserna.

Les obres musicals es cataloguen amb un número i la paraula llatina *opus* ('obra') o l'abreviatura *Op.* Per a l'obra de Mozart s'utilitza la sigla KV (*Köchel Verzeichnis*), que són les inicials del catàleg que recull les seves composicions.

1. La música vocal durant el Classicisme: l'òpera

En aquest període la música vocal religiosa passa a un segon pla i manté, per tradició, un immobilisme en les seves formes que s'adequa a les celebracions litúrgiques, com en les misses de Beethoven i Mozart. Per aquest motiu, en el Classicisme ens centrem en l'òpera: un espectacle concebut per entretenir el poble, com fa el cinema actualment. Cada classe social és aficionada a un tipus d'òpera, la qual cosa origina dos grans subgèneres: l'òpera seriosa i l'òpera bufa.

L'òpera seriosa es basa en temes mitològics i llegendes antigues. L'òpera bufa tracta temes quotidians i es caracteritza per la inclusió de melodies més espontànies i populars, barrejades amb l'humor i la frivolitat. Itàlia és el bressol del gènere operístic i el país on hi ha els compositors i els intèrprets més destacats. A Alemanya sorgeix el *singspiel*, un tipus d'òpera popular que alterna fragments cantats i parlats d'una manera similar a la *sarsuela espanyola*, nascuda també en aquesta època.

A Espanya es representen amb èxit òperes italianes i franceses, i floreix un gènere nou: la *tonadilla escènica*. És més breu, d'assumpte còmic i amb danses populars i colonials. Mentrestant, operistes espanyols, com ara Vicent Martín i Soler i Domènec Terradellas, triomfen fora de les nostres fronteres.

A França es porta a terme una renovació de l'òpera que revisa els excessos ornamentals, ja que la recerca del virtuosisme vocal havia allunyat el gènere de la seva essència. El compositor Christoph Willibald Gluck veu la necessitat de posar la música al servei de la poesia i de la trama argumental. Aquestes idees queden reflectides a la seva òpera *Orfeu i Eurídice*.

Wolfgang Amadeus Mozart (Salzburg, 1756-1791) és un dels grans compositors de la història. Des dels seus inicis va mostrar una genialitat creativa i innovadora en tots els gèneres. És un dels primers a utilitzar diferents recursos musicals i escènics (àries, duets, cànons, cors, danses, etc.) per mantenir l'interès argumental i crear una dinàmica més variada.

àudio

«Ària de la Reina de la Nit» i «Duet de Papageno i Papagena» de *La flauta màgica*, KV 620, de W. A. Mozart

Pels seus contrastos, *La flauta màgica* es pot considerar al mateix temps òpera seriosa, òpera bufa i *singspiel*. Sobre un aparent argument infantil, se succeeixen històries amb dues parelles d'enamorats; lluiten dues forces de poder: el bé (Sarastre) i el mal (la Reina de la Nit), i en el fons hi ha una esperança en la fraternitat de l'ésser humà. Llegeix un fragment del text de l'ària de la Reina de la Nit, «Der Hölle Rache».

*Der Hölle Rache
kocht in meinem Herzen,
Tod und Verzweiflung
flammet um mich her!
Fühlt nicht durch dich Sarastro
Todesschmerzen,
so bist du meine Tochter
nimmermehr. [...]
Hört! Rachegötter!
Hört der Mutter Schwur!*

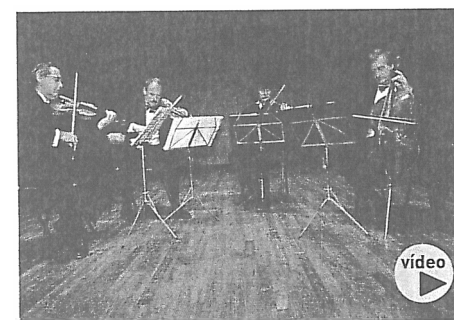
La venjança de l'infern
em bull dintre el cor,
la mort i la desesperació
flamegen al meu voltant!
Si Sarastre no rep,
de la teva mà,
el dolor de la mort
ja no seràs mai més filla meva. [...]
Escolteu-me, déus venjadors!
Escolteu el jurament d'una mare!

2. El protagonisme instrumental

Si el Barroc es caracteritza per la riquesa ornamental de les melodies i l'ús del contrapunt, l'estètica del Classicisme simplifica els elements musicals buscant el sentit de la proporció. La melodia se simplifica amb una **textura homofònica** (una melodia principal amb acompanyament harmònic). En aquest període alguns instruments musicals, com ara l'orgue, el clavecí, el llaüt i la flauta de bec, cauen en desús.

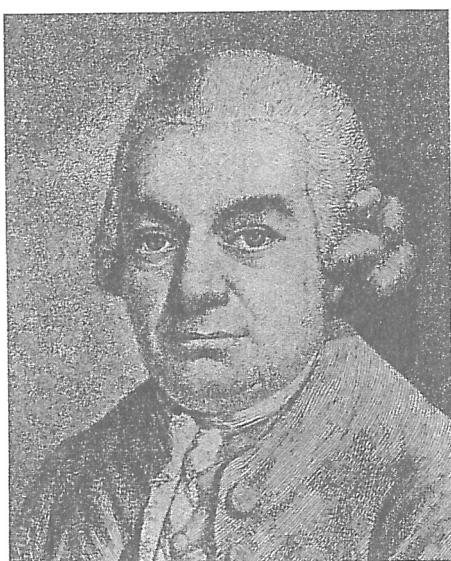
Al seu lloc el *pianoforte*, el clarinet i la trompa s'ajusten a les noves exigències expressives. El violí agafa cada vegada més protagonisme i el violoncel evoluciona com a instrument solista i abandona el paper d'executant del baix continu. Els compositors escriuen obres per a solista pensant en aquests nous instruments.

Al principi, la **música de cambra** era interpretada per músics aficionats, de vegades pels aristòcrates mateixos (sovint, dones), que rebien formació musical per mostrar-la davant els seus convidats com a signe de distinció i refinament. Com indica el seu nom, es tracta d'una música destinada a les cambres o salons dels palaus. Posteriorment, es va fent cada vegada més complexa i es destina a músics professionals que la interpreten en sales de concerts.

La *Sonata per a violí i piano KV301* i el *Quartet de les dissonàncies*, de Mozart, són dos exemples de textura homofònica.

video

Un dels pioners de l'estil clàssic va ser Carl Philipp Emmanuel Bach, fill del músic més important del Barroc, Johann Sebastian Bach.

El **quartet de corda** és una de les formacions més característiques del Classicisme. Està integrat per violí primer, violí segon, viola i violoncel. Les obres compostes per a quartets de corda exigeixen un gran domini de la tècnica interpretativa.

També són molt apreciades les agrupacions d'instruments de vent que toquen a l'aire lliure.

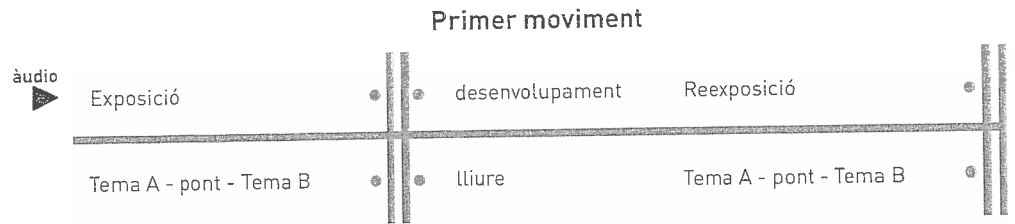
L'agrupació més gran és l'**orquestra**, que arriba a tenir fins a trenta instruments distribuïts en diferents seccions. Una de les més famoses del Classicisme és l'orquestra de la capella de la cort de Mannheim. En aquest període es conforma la base de l'orquestra actual.

La **polonesa** és una dansa originària de Polònia, caracteritzada per un moviment moderat i mètrica ternària. Segons alguns, és una dansa popular per ser cantada; en canvi, segons uns altres, té un origen aristocràtic i està pensada per ser tocada.

2.1 Els gèneres musicals

Durant el Classicisme es fomenten els concerts públics i privats. La simplificació de l'harmonia i la recerca de l'equilibri funcional es plasmen en els gèneres instrumentals més importants de la història de la música: la sonata, la simfonia i el concert.

La **sonata** és una composició per a un o dos instruments. Es desenvolupa en tres o quatre moviments que es diferencien pel tempo i la forma. El primer moviment segueix la denominada *forma sonata*, amb dos temes de caràcter diferent i el seu desenvolupament posterior.

Aquesta estructura general es dona també en altres gèneres, com ara les simfonies, els concerts, els quartets de corda i altres músiques de cambra compostes aproximadament fins a finals del XIX.

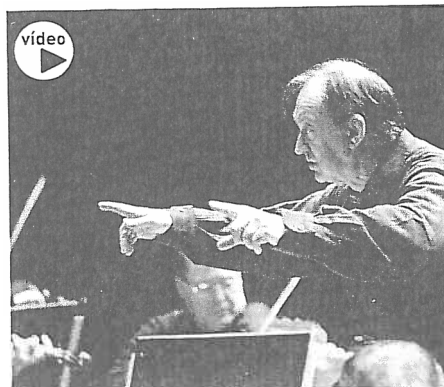
La **simfonia** és una composició per a orquestra que en el primer moviment segueix l'esquema de la forma sonata. Està constituïda per tres o quatre moviments que van variant de tempo i caràcter. En el primer moviment la forma sol ser la de sonata.

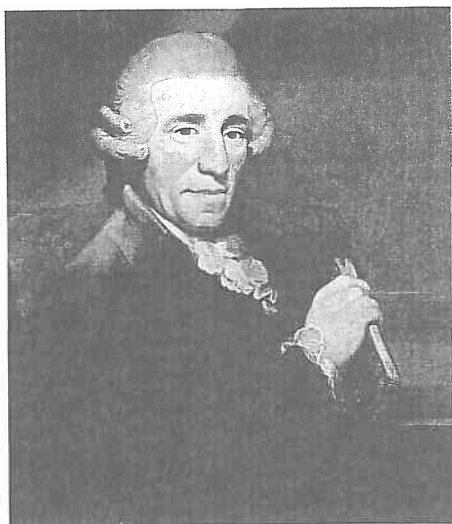
Anteriorment, s'anomenava *simfonia* o *obertura* el fragment musical que servia de preludi o inici d'obres importants, sobretot de l'òpera.

El **concert** clàssic manté la mateixa estructura que la sonata clàssica amb tres moviments. La forma pot ser: sonata en el primer moviment, *lied* o cançó en el segon i rondó en el tercer moviment.

Alguns dels compositors més famosos d'aquesta època són Franz Joseph Haydn (1732-1809), Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791), Carl Philipp Emanuel Bach (1714-1788), Luigi Boccherini (1743-1805), Vicent Martín i Soler (1754-1806) i, en plena transició cap al Romanticisme, Ludwig van Beethoven (1770-1827).

En la primera imatge, el director austríac Nikolaus Harnoncourt, especialista en la música del període clàssic, dirigeix una simfonia de Haydn. En la segona imatge, el director i pianista Vladimir Ashkenazy dirigeix des del piano un concert per a piano de Mozart.

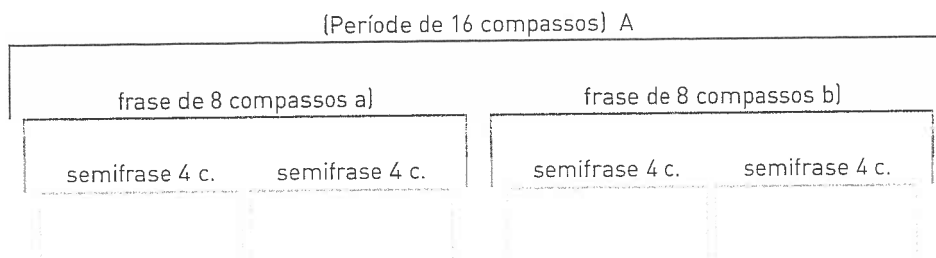
Els períodes musicals del Classicisme acostumen a ser simètrics, com podem observar, per exemple, en moltes melodies de Joseph Haydn.

3. El període i les cadències

El **període** és una part de l'obra musical amb independència total i amb una estructura interna melòdica i harmònica. El nombre de compassos d'un període, perquè es consideri com a tal i perquè tingui un pes específic i un cert protagonisme, no pot ser inferior a vuit. Els períodes poden ser simètrics (o quadrats) o bé asimètrics.

- Són **simètrics** o quadrats si totes les subdivisions tenen el mateix nombre de compassos. Aquest tipus de període és molt utilitzat especialment en el Classicisme instrumental.
- Són **asimètrics** si alguna de les subdivisions no té el mateix nombre de compassos que la resta. Les principals subdivisions d'un període són les **frases** i les **semifrases**.

L'esquema d'un període simètric o quadrat de setze compassos pot ser el següent:

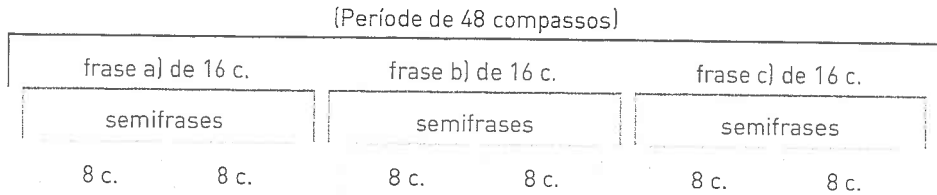
Escolta la partitura següent, l'«Oda a l'alegria», de Ludwig van Beethoven, i fixa't en les seves particions. Podríem considerar tota la melodia com un període de setze compassos dividit en dues frases de vuit compassos cada una. És un període simètric o quadrat.

clip ▶

El **període** és una part de l'obra musical amb estructura melòdica i harmònica. Un període ha de tenir com a mínim vuit compassos. La major part dels períodes poden dividir-se en frases i aquestes en semifrases. Si totes les parts del període tenen el mateix nombre de compassos, s'anomena *simètric* o *quadrat*; si no és així, es tracta d'un *període asimètric*.

II activitats

18. Escriu en el programa MuseScore un període simètric o quadrat de trenta-dos compassos.
19. Escolta i segueix el musicograma següent, que correspon a la partitura *Santa Maria, Strela do dia* d'Alfons X e Savi. El compàs és de 2/4. És un període simètric o asimètric?

clip ▶

3.1 Les cadències

Entre els períodes i les frases hi pot haver fragments musicals que serveixen d'enllaç. A l'acabament dels períodes i de les frases, hi trobem les cadències.

Les **cadències** són uns incisos o descansos, semblants al punt i seguit i al punt i a part del llenguatge escrit. Les cadències són els pilars on descansan els períodes, les frases o alguna de les seves subdivisions. N'hi ha de dos tipus: conclusives i suspensives.

- Les **cadències conclusives** es troben al final del període o de la frase i poden ser de dos tipus: autèntica o plagal.
- Les **cadències suspensives** són les que figuren en les subdivisions de la frase i poden ser de dos tipus: trencada o semicadència.

Cadència autèntica.	Cadència plagal.	Cadència trencada.	Semicadència.

Les **cadències** són punts de suport dels períodes o d'alguna de les seves parts. Hi ha cadències conclusives (autèntica i plagal) i suspensives (trencada i semicadència).

L'ornamentació exuberant del Barroc

Al llarg dels segles XVII i XVIII, les nacions europees se sumeixen en greus conflictes bèl·lics que, tot i la riquesa sorgida del comerç colonial, provoquen una greu crisi econòmica que comporta epidèmies i fam.

En aquesta època, les **monarquies** autoritàries es converteixen en **absolutistes**; és a dir, el monarca concentra en les seves mans tots els poders de l'Estat. Els reis i la noblesa cortesana s'alien en contra de la **burgèsia creixent**, que actua com a mecenes dels artistes. Es construeixen teatres, sales de concerts i palaus, com el de la Zarzuela a Madrid o el de Versalles a França.

El terme **Barroc** designa el moviment cultural que es desenvolupa entre el 1600 i el 1750, aproximadament. Es tracta d'una etapa en la qual les arts experimenten una transformació progressiva. Contraposant-se als ideals renaixentistes, caracteritzats per la lògica i l'equilibri, en el Barroc es conrea el gust per l'adorn, la dissonància i el moviment.

L'època barroca es caracteritza per una **gran riquesa de formes i estils musicals nous**, tant en la música vocal com, sobretot, en la música instrumental. **Neix la música pura** -destinada al pur plaer dels sentits i sense formar part de cap altra disciplina extramusical, com la dansa o el teatre- i l'**orquestra**. També sorgeixen formes instrumentals noves, com el **concert**, la **sonata** i la **fuga**.

La música vocal profana, que havia adquirit una gran importància al Renaixement, assoleix una rellevància enorme al Barroc, per exemple en l'**òpera**, que respon als nous gustos socials.

En l'àmbit religiós, l'**oratori**, la **passió** i les **cantates** destaquen com a principals formes vocals.

RECOMANACIONS:

Música aquàtica, de Georg Friedrich Händel.

Toccat i fuga en re m, BWV 565, de Johann Sebastian Bach.

Orfeo, de Claudio Monteverdi.

Les estacions, d'Antonio Vivaldi.

Canon i Guiga, de Pachelbel.

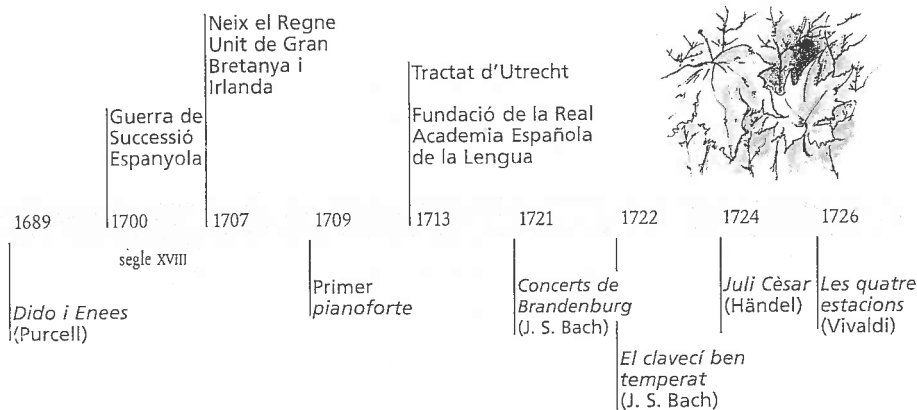
Selva encantada de amor de Sebastián Durón.

Madrigales de Cererols.

Concerto grosso Fatto per la notte di Natale, d'Arcangelo Corelli.

El burgès gentilhome, de Jean-Baptiste Lully i Molière.

Dido i Enees, de Henry Purcell.

Imatge de la pel·lícula *Farinelli* (1994), de G. Corbiau, inspirada en la vida d'aquest famós cantant castrat italià.

1. Música per cantar

En la transició cap al Barroc, i gràcies al compositor Claudio Monteverdi, es posa un èmfasi especial en la interpretació d'un text **amb acompanyament instrumental**, cosa que dóna lloc al naixement de l'òpera.

Alhora, el Barroc consolida el concepte de **jerarquia de les veus** i centra la força expressiva en la **veu superior** o **aguda**, que interpreta la melodia principal per cobrar protagonisme. Aquest esquema jeràrquic s'anomena **melodia acompanyada**.

Sovint les veus agudes són cantades per nens que encara no han fet el canvi de la veu, o bé per falsetistes; però les veus més apreciades en aquesta època per les seves capacitats vocals són les dels **castrati**, homes que conserven la tessitura aguda de la veu d'un nen. Eren les grans estrelles, els «divos» de l'escenari, admirats pel públic gràcies a la seva sorprenent tècnica d'ornamentació, adquirida després d'anys d'estudi.

1.1 Les principals formes vocals del Barroc: l'òpera

La recerca del contrast d'intensitats, timbres i dinàmiques aconseguieix que les obres vocals d'aquest període tinguin un ritme constant, una harmonia dissonant i un moviment intern que s'oposa a l'ordre i l'equilibri renaixentistes. Així mateix, l'atenció melòdica se centra en la veu més aguda, mentre que les veus més greus condueixen l'harmonia.

En les principals formes de música vocal d'aquesta època l'orquestra ocupa un paper fonamental, cosa que dóna lloc a un gènere mixt anomenat *vocal-instrumental*. Les seves formes principals, com ja has vist, són l'òpera, l'oratori, la passió i la cantata.

Entre els compositors barrocs destaquen Johann Sebastian Bach, Georg Friederich Händel, Jean-Baptiste Lully i Henry Purcell.

L'òpera ('obra', en italià) és un gènere escènic, que parteix d'un text o llibret i és de caràcter profà.

Generalment, l'òpera consta dels elements següents:

- vídeo

  - **Obertura:** peça orquestral que inicia l'espectacle. Les parts orquestrals reforcen la intenció dramàtica de l'obra.
  - **Recitativus:** tipus de cant qu conserva un estil declamat, adaptat a les inflexions del text. Els recitativus fan que el desenvolupament de l'acció o l'argument avancin.

Representació de l'òpera *Les Indes Galantes*, de Jean-Philippe Rameau.

- ▶ **video** • **Àries i duets:** composicions vocals de caràcter melòdic i líric, amb acompanyament instrumental. Un o dos solistes, respectivament, canten un determinat passatge o sentiment de la situació dramàtica, que en aquest moment s'atura.
- ▶ **video** • **Cor:** peça polifònica interpretada per un grup de cantants.
- ▶ **video** • **Ballet:** peça instrumental que està pensada per ser ballada per un conjunt de ballarins.

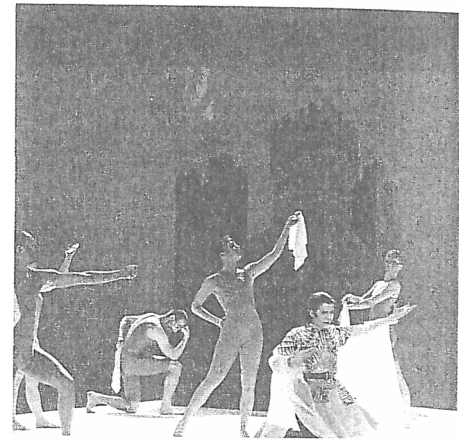
▶ audio **Ària de Cleòpatra «Piangerò la sorte mia», de Giulio Cesare, de Georg Friedrich Händel**

Aquest fragment pertany a l'òpera *Giulio Cesare*, de Georg Friedrich Händel, músic alemany que va emigrar a Anglaterra, on va triomfar amb les seves òperes.

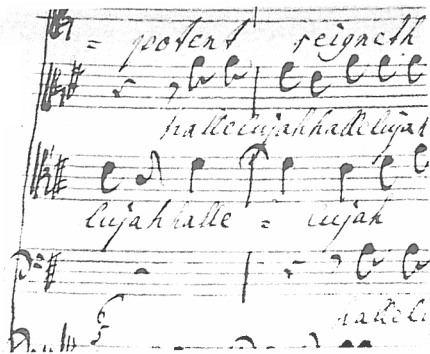
Giulio Cesare és una de les més famoses. El text s'inspira en la relació que mantenen Cèsar i Cleòpatra quan, després de les intrigues que els han separat, es manifesten el seu amor. Aquest text pertany a l'ària de Cleòpatra. És una **ària da capo** ('des del començament', en italià), anomenada així perquè quan s'arriba al final es torna a començar i es repeteix la primera part.

*Piangerò la sorte mia,
Si crudele e tanto ria,
Finché vita in petto avrò.
Ma poi morta d'ogni intorno
Il tiranno e notte e giorno,
Fatta spettro agiterò.*

Ploraré la meva sort,
tan cruel i tan adversa,
mentre tingui alè de vida.
I un cop morta, pertot arreu,
de dia i de nit,
feta un espectre, l'espantaré.

Interpretació de l'òpera de Händel *Ariodante*. És una de les millors de l'autor i conté diversos números de ballet.

Manuscrit autògraf de Händel del cor de l'«Al·leluia», de l'oratori *El Messies*.

1.2 L'oratori, la passió i la cantata

L'oratori i la passió són composicions religioses (però no destinades a la litúrgia), de caràcter solemne, amb una estructura narrativa basada en textos del naixement de Crist, en el primer cas; i la Passió de Crist, en el segon. Escrites per a solistes, cor i acompanyament instrumental, es divideixen en diverses parts que inclouen recitatius, àries, duets i cors i fragments instrumentals. S'interpreten en versió de concert, sense escenificació ni vestuari.

La cantata conté els mateixos elements, però pel seu contingut pot ser profana o religiosa.

▶ audio

El Messies, de Georg Friedrich Händel

Händel va compondre l'oratori *El Messies* en tres setmanes. El seu llibretista va triar frases de la Bíblia per narrar en tres parts el Naixement, la Passió, la Resurrecció i l'Adveniment de Jesucrist. La part que més s'interpreta d'aquesta peça és el cèlebre «Al·leluia». Escolta amb atenció els tres números que tanquen la segona part de l'oratori.

«He that dwelleth in heaven»
*He that dwelleth in heaven
shall laugh them to scorn:
the Lord shall have them
in derision.*

«Thou shalt break them»
*Thou shalt break them with a rod of iron;
Thou shalt dash them in pieces
like a potter's vessel.*

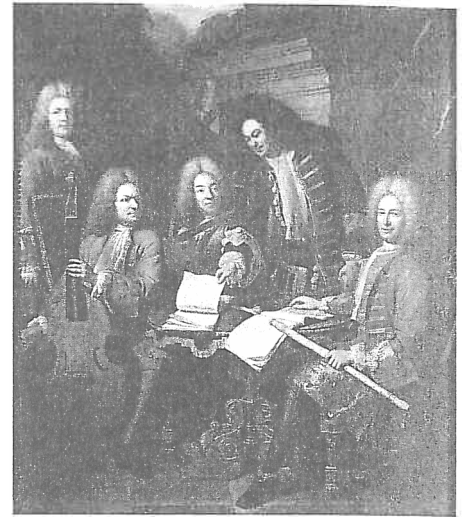
«Hallelujah!»
*Hallelujah, for the Lord God
Omnipotent reigneth, Hallelujah!
The Kingdom of this world is become the
Kingdom of our Lord, and of His Christ; and
He shall reign for ever and ever, Hallelujah!
King of Kings, and Lord of Lords, and
He shall reign for ever and ever, Hallelujah!*

2. Conjunts ben orquestrats

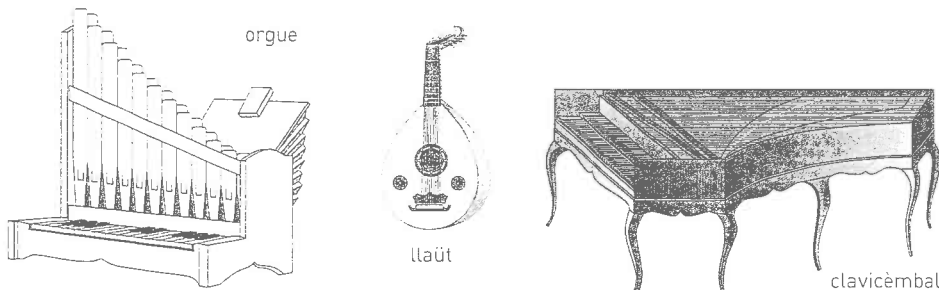
Durant el Barroc, les arts es converteixen en un mitjà d'expressió del poder i els membres de l'aristocràcia rivalitzen exhibint les seves obres i els seus músics. En aquest període els gèneres vocal i instrumental s'igualen pel que fa a la seva importància.

La **música de cambra** es converteix en l'entreteniment de les reunions socials i neix l'**orquestra**, un conjunt d'instruments organitzats per famílies o seccions, amb protagonisme de la corda.

El **clavecí** o **clavicèmbal**, el **violí**, la **flauta**, el **llaüt** i l'**orgue** són els instruments més importants de l'època. Podem trobar-los en agrupacions instrumentals o també com a solistes. Instruments que existien en èpoques anteriors són perfeccionats gràcies a l'art dels *luthiers*, entre els quals destaquen dues famílies: els Amati i els Stradivarius.

Músics de cambra del Barroc (flauta, viola de gamba i clavicèmbal) en un quadre de Robert Tournières.

La característica principal de la música instrumental barroca és el **contrast**: d'intensitat (*forte/piano*), de tempo (ràpid/lent) i de plans sonors (un grup d'instruments s'alterna amb un instrument solista).

La música instrumental incorpora el **baix continu**. És la base harmònica greu (baix) que sustenta la melodia ininterrompudament (continu). Un instrument de corda o vent interpreta el baix, un altre de teclat sustenta l'harmonia i un altre o uns altres interpreten la melodia.

Els compositors d'aquest període utilitzen com a recursos compositius les textures homofòniques, polifòniques contrapuntístiques i la melodia acompanyada. La partitura és només un esquema per a la interpretació, ja que el músic habitualment improvisa.

II activitat

10. Relaciona aquests instruments barrocs amb els actuals i classifica'ls en polifònics (P) o melòdics (M).

del Barroc	actuals
sacabutx	oboè
cromorn	fagot
viola de gamba	trombó
xeremia	viola
viola de braç	violoncel

2.1 Les formes instrumentals

Les grans formes musicals instrumentals de l'estil renaixentista, com ara el concert, la suite, la sonata i la fuga evolucionen i es consoliden al llarg de l'època barroca. L'aparició de l'orquestra afavoreix la interpretació d'obres de gran envergadura.

El **concert** consta de tres moviments o parts que es diferencien en el caràcter i el tempo: *allegro-lento-allegro*. Hi ha dos tipus de concert: el **concert per a solista i orquestra** i el *concerto grosso*, escrit per a un petit grup de solistes (*concertino*) i orquestra (*tutti*) que dialoguen entre si. El compositor per excel·lència és Antonio Vivaldi i la seva obra més destacada, *Les quatre estacions*.

A la primera imatge, fotograma de la pel·lícula *Vivaldi, un príncep a Venècia* (2006), de Jean-Louis Guillerrou, sobre la vida del compositor italià.

A la segona imatge, la gran violinista Anne-Sophie Mutter interpreta el *Concert per a violí en la m*, BWV 1041, de J. S. Bach.

Concert de Brandenburg núm. 5, BWV 1050, de Johann Sebastian Bach

Johann Sebastian Bach (1685-1750) és el màxim exponent de la música barroca, i la seva influència ha arribat fins als nostres dies.

L'audició que proposem és un fragment del tercer moviment del *Concert de Brandenburg núm. 5*. Es tracta d'un *concerto grosso* que consta de tres moviments: *allegro*, *afectuos* i *allegro*. El *concertino* l'integren un grup reduït (el violí, el traverser i el clavicèmbal). El *tutti*, en línies generals, està format per la secció de corda (a quatre veus). El clavecí té un paper molt important i fins i tot actua com a solista al final del primer moviment.

BWV [*Bach-Werke-Verzeichnis*] són les inicials del catàleg on es recullen les composicions de Johann Sebastian Bach.

La **fuga** és una forma interpretada, generalment, per instruments de teclat. Es tracta d'una forma musical contrapuntística d'un sol moviment, molt pròpia del Barroc. Es caracteritza per l'enllaç de diverses línies o veus melòdiques que es relacionen entre elles com si «s'escapessin» o «fugissin» les unes de les altres. J. S. Bach és el principal compositor de fugues. Generalment, s'interpreta precedida d'una introducció o **preludi**: una composició breu independent sense forma preestablerta. Tot seguit, s'inicia la fuga, amb l'exposició del **subjecte** o tema de l'obra (S). Les altres veus s'hi van incorporant de manera successiva i a diferents altures. A més, s'interpreta una altra o unes altres melodies anomenades **contra-subjecte**.

El Barroc comprèn des de l'any 1600 fins al 1750. Les formes vocals consoliden la jerarquia de les veus. Les més importants són l'òpera, l'oratori, la passió i la cantata. Apareix la melodia acompanyada.

Apareixen formes instrumentals diverses com el concert, la sonata, la suite i la fuga. El clavecí, el violí i l'orgue són els instruments més habituals a l'època.

Els compositors més destacats són J. S. Bach, G. F. Händel, J.-B. Lully, H. Purcell, A. Vivaldi i, a Espanya, el pare A. Soler.